

Abstrakt

Slezsko se výrazně odlišovalo od ostatních zemí České koruny díky svému specifickému politickému, správnímu, náboženskému a kulturnímu vývoji. Ten byl zčásti zapříčiněn i fragmentací a komplikovanou strukturou slezského území. V průběhu středověku bylo Slezsko postupně rozděleno do několika vzájemně nezávislých knížectví pod vládou jednotlivých linií rodu Piastovců. V průběhu čtrnáctého století se však slezská knížata postupně podřídila autoritě českého krále. S vymíráním jednotlivých linií knížecích rodů docházelo také k rozšiřování komorního zboží, neboť knížectví připadala jako odumřelá léna koruně. Král je pak mohl znovu udělit v léno.

V době nástupu Hasburků na český trůn se ve Slezsku šířila reformace. Do konce šestnáctého století konvertovala většina slezských knížat k luteranismu. Jediným katolíkem ve sboru knížat zůstal vratislavský biskup jako pán Niského knížectví. Také zhruba 90 procent slezského obyvatelstva se hlásilo k luteranismu. V monarchii, stejně jako v Říši, se však brzy začaly šířit náboženské nepokoje. Slezská protestantská knížata a stavy v této rozjitřené situaci dosáhly s pomocí zástupců české stavovské obce udělení majestátu na náboženskou svobodu.

Netrvalo to však dlouho a v důsledku porušování ustanovení majestátu se Slezané připojili k protihabsburskému stavovskému povstání (1619). Po porážce opozičních stavů v bitvě na Bílé hoře byla většina slezských knížat a stavů amnestována a Drážďanským akordem jim byla potvrzena dřívější privilegia včetně náboženských (1621). I přesto však protestantská knížata a město Vratislav využili v roce 1632 tažení protestantských vojsk Saska, Braniborska a Švédska a uzavřeli s nimi protihabsburskou koalici. Po její porážce a uzavření Pražského míru v roce 1635 se knížata musela podříditi císaři. Pozice slezských protestantů byla oslabena. Pouze město Vratislav a knížata z Lehnice, Břehu, Volova a Olešnice si mohla ponechat náboženskou svobodu. Ta jim pak byla garantována také ve Vestfálské mírové smlouvě (1648).

Po odchodu švédských vojsk začala nová fáze protireformace. Na počátku třicetileté války byla většina slezského obyvatelstva protestantská. Do konce sedmáctého století však většina protestantů v bezprostředních knížectvích konvertovala alespoň formálně ke katolicismu, nebo odešla do exilu. Protireformace tak zvítězila alespoň v Horním Slezsku. Přesto se ve Slezsku zachovaly ostrůvky protestantismu a země zůstala bikonfesní po celou dobu habsburské nadvlády. Zbývající protestantské obyvatelstvo pak s nadšením vítalo pruskou armádu, která vtrhla do Slezska v prosinci 1740. Během následujícího roku byla většina slezského území obsazena Pruskem Fridricha II. a z anektovaného území pak byla vytvořena nová pruská

provincie. Ve zbývajících částech Slezska, které zůstaly podřízeny hasburské monarchii, se v roce 1742 konstituovalo Vévodství Horního a Dolního Slezska.

Slezská knížata vládla ve svých knížectvích jako leníci českého krále. Disponovala řadou privilegií. Zejména příslušníci starobylých dynastií Piastovců a Poděbradů vládli téměř jako suverénní panovníci. Ale jejich hospodářská situace obvykle nebyla dobrá. Zadlužení knížecí pokladny občas dosahovalo takové míry, že byla knížat nucena k prodeji, či zastavení části svých zemí bohaté šlechtě.

Následky porážky protestantských stavů nebyly pro slezskou společnost tak zdrzující, jako v případě Čech a Moravy. Ovšem i zde došlo k částečné proměně struktury slezské šlechtické obce, a to i v její nejvyšší knížecí vrstvě. Bohatí a mocní členové rakousko-české aristokracie byli odměňováni za své služby a lojalitu Habsburkům nejen tituly, ale i zeměmi. Lichtenštejnové, Albrecht z Valdštejna, Lobkovicové a Auersperkové tak obdrželi i slezské knížectví. Jejich práva však často nebyl srovnatelná s rozsahem privilegií propůjčených piastovským knížatům. Obvykle byli součástí panovnického dvora a sídlili ve Vídni. Budovali kariéru v zemských a zejména dvorských úřadech, v armádě, či diplomacii. V rámci habsburských dědičných zemí se jim podařilo vytvořit rozsáhlá dominia. Pokoušeli se expandovat také do Svaté říše římské, kde se snažili proniknout mezi plnoprávná říšská knížata a s právem místa a hlasu v knížecí kurii říšského sněmu. Na rozdíl Piastovců a Poděbradů však v tomto případě byli úspěšní.